

Ю.О. КЛИМЕНКО¹, У.М. АЛЬОШКІНА²

¹ Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка
НАН України

вул. Тимірязєвська, 1, Київ, 01014, Україна

² Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
вул. Г. Сковороди, 2, Київ, 04070, Україна

ЕКОТОПИ ПАРКІВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ м. КИЄВА

Ключові слова: парки Києва, екотоп, класифікація, екомережа.

Вступ

Важливою складовою урбоекосистеми м. Києва є його парки. Більшість з них є об'єктами природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого рівня, відіграють значну роль в екологічному вихованні населення, мають естетичне та рекреаційне значення, формують своєрідний колорит міста, є проміжною ланкою, яка з'єднує міських жителів з природним середовищем. Тому для функціонування, збереження і відтворення парків необхідна детальна інформація про їх стан, зокрема екотопічну структуру.

Сьогодні в Європі широко використовують програми CORINE та EUNIS, що відображають структуру екосистем і є основою їх класифікації. Відповідно до них був розроблений перший варіант класифікації екосистем України, доведений до четвертого ієрархічного рівня, що враховує специфіку природних умов та рослинності нашої держави [4]. На сучасному етапі потрібна детальна класифікація, доведена до сьомого ієрархічного рівня. Для розробки такої класифікації необхідною є оцінка різноманітності елементарних територіальних екосистем — «екотопів» за визначенням К. Тролля. Екотоп — це «гомогенна за едафічними та біотичними факторами» найменша частина ландшафту, що відповідає в геоботаніці поняттю «фітоценоз». У такому контексті це поняття відрізняється від прийнятого на пострадянському просторі поняття «екотоп» [10].

Об'єкти і методика досліджень

Виділення та класифікацію екотопів парків здійснювали у травні—липні 2003 року на основі інвентаризації п'яти парків центральної частини м. Києва: Володимирської гірки, Хрещатого, Миського саду, Маріїнського парку та Аскольдової могили (стан Хрещатого парку зафіксовано після його реконструкції, Миського саду та Маріїнського парку — до їх реконструкції).

Характеристика природних умов парків

Розробка класифікації має засновуватись на відомостях про об'єкт класифікації — екотопи, їхню геоморфологічну будову, типи ґрунтів.

© Ю.О. КЛИМЕНКО, У.М. АЛЬОШКІНА, 2004

Київ знаходиться на межі Полісся та Лісостепу України і характеризується надзвичайно різноманітними природними умовами. Досліджувані парки розташовані в межах Придніпровської височини, що в межах Києва отримала назву Київське плато [2]. Правобережна частина Києва, де розташовані парки, має горбистий, розсічений ярами рельєф. Схили круто обриваються до Дніпра. Характерною особливістю цієї геоморфологічної області є поширення плащеподібно залягаючих лесовидних суглинків. Парки знаходяться на так званій ерозійно-денудаційній лесовій рівнині. Перепад висот досягає 100 м. Підвищені ділянки відрізняються глибокими і густими ерозійними розчленуваннями [1]. Основними ґрунтоутворними породами найчастіше є карбонатний лес та лесовидні суглинки пілуватого та грубопилуватого легкосуглинного, а часто й супіщаного механічного складу, на яких сформувалися сірі ґрунти різного ступеня розвитку [3].

Загальна характеристика об'єктів дослідження

Володимирська гірка (рис. 1). Площа 10,6 га. Статус — парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Місцезнаходження: Печерський район, вулиця Трьохсвятительська [8].

Створення парку розпочалося у 1840 р. У 1953 р. на середній терасі було встановлено пам'ятник князю Володимиру. До нашого часу збереглися старі алеї, прокладені вздовж стін монастиря та по середній терасі до пам'ятника [6, 9]. Всього в парку ростуть дерева і кущі 79 видів та форм. Трапляються малопоширені види та форми: *Magnolia obovata* та *M. soulangeana*, *Betula daurica*, *Tamarix kotschyi*, *Tilia plathyphyllos* «*Laciniata*» та інші. Із старих дерев — *Quercus robur*, *Acer platanoides*, *Aesculus hippocastanum*, *Fraxinus exelsior*.

Маріїнський парк (рис. 2). Площа 8,9 га. Статус — парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення. Місцезнаходження: Печерський район, вулиця Грушевського [8].

Парк засновано у 1874 р. перед Маріїнським палацом (до 1870 р. він звався Царським). Автор проекту парку — О. Недзельський. Після 1917 р. парк перейменували в Пролетарський, потім — в Радянський (іноді його називали ім. Ватутіна), а в 1993 р. повернули первісну назву. Має пейзажне планування, але з елементами регулярного [5, 6, 9].

За даними інвентаризації у парку ростуть дерева і кущі 106 видів та форм. Рядові та алейні посадки з *Aesculus hippocastanum* тягнуться вздовж деяких доріжок та навколо фонтану. Переважають старі насадження, які мають зімкненість 0,7—0,9. З малопоширених видів та форм трапляються *Padus serrulata* «*Hisacura*», *Magnolia kobus* і *M. obovata*, *Robinia pseudoacacia* «*Pyramidalis*», *Tilia plathyphyllos* «*Laciniata*».

Міський сад (рис. 3). Площа 10 га. Статус — парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Місцезнаходження: Печерський район, вулиця Грушевського [8].

Датою створення вважається 1710 р., коли Київ відвідав Петро I — з цього часу на придніпровських схилах почали садити шовковичні дерева. В середині XVIII ст. тут розгорнулось будівництво царського палацу і парку-саду при ньо-

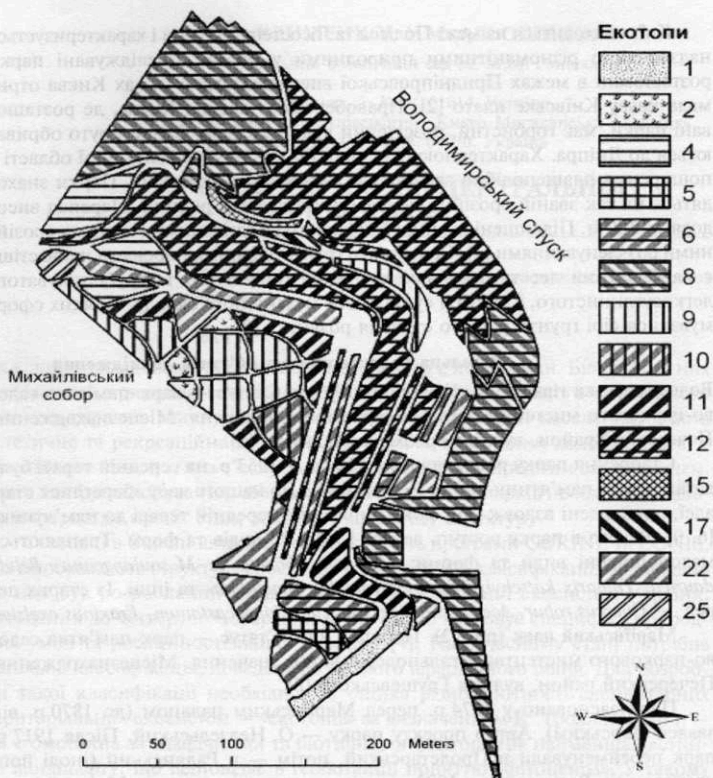

Рис. 1. Екотопічна структура парку «Володимирська гірка». Типи екотопів (тут і на рисунках 2–5): 1 – газони, 2 – клумби, 3 – живоплоти з кущів, 4 – кленові, 5 – липово-кленові, 6 – гіркокаштаново-кленові, 7 – гіркокаштаново-липово-кленові, 8 – робінієво-кленові, 9 – липові, 10 – гіркокаштаново-липові, 11 – ясеневі, 12 – кленово-ясеневі, 13 – гіркокаштаново-ясеневі, 14 – робінієво-ясеневі, 15 – в'язові, 16 – кленово-в'язові, 17 – тополеві, 18 – кленово-тополові, 19 – липово-тополові, 20 – ясенево-тополові, 21 – робінієво-тополові, 22 – гіркокаштанові, 23 – робінієві, 24 – гіркокаштаново-робінієві, 25 – березові, 26 – листяні насадження без домінування певного виду, 27 – ялинові

Fig. 1. Ecotope structure of «Volodymyr'ska hirka» park

му. На місці сучасної Петровської алеї була гора — так званий Наддніпрянський пагорб. У 1903–1912 рр. тут була прокладена проїзна дорога, яка отримала назву «Алея імператора Петра I». Петровська алея розділила Царський сад на два парки: Кулецький сад (нині Хрещатий) і Царський (нині Миський) [7].

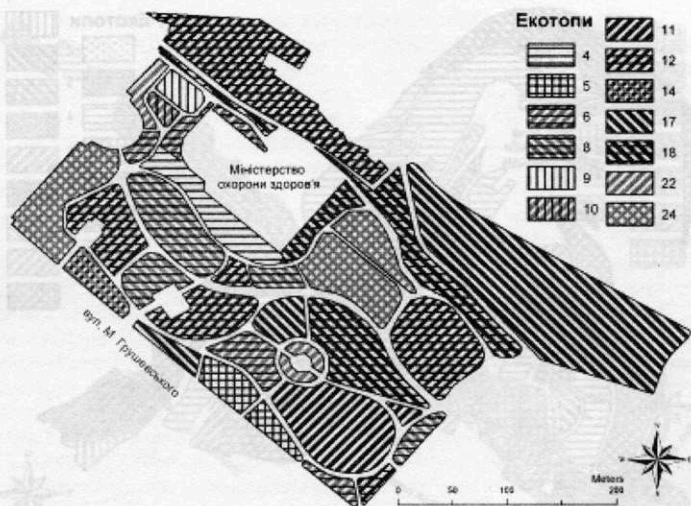

Рис. 2. Екоотопічна структура парку «Маріївський парк»

Fig. 2. Ecotope structure of «Mariiivskyi park»

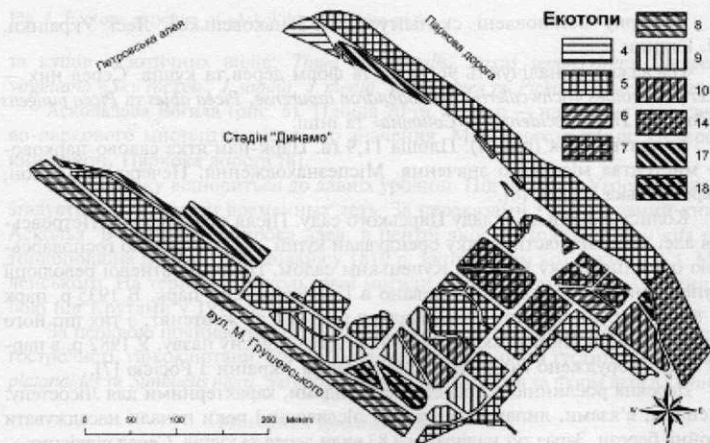

Рис. 3. Екоотопічна структура парку «Міський сад»

Fig. 3. Ecotope structure of «Mis'kyi sad» park

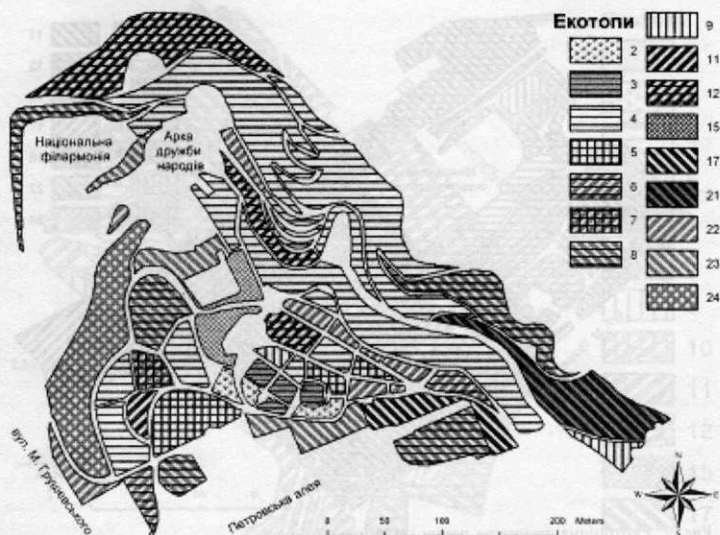

Рис. 4. Екологічна структура парку «Хрещатий»

Fig. 4. Ecotope structure of «Khreshchaty» park

У парку встановлені скульптури М. Заньковецької, Лесі України, М. Глинка.

Насадження налічують 96 видів та форм дерев та кущів. Серед них — *Acer platanoides* «Schwedleri», *Phellodendron amurense*, *Picea abies* та *Picea pungens* «Glauca», *Thuja occidentalis* «Columna» та інші.

Хрещатий парк (рис. 4). Площа 11,9 га. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Місцезнаходження: Печерський район, Європейська площа [8].

Колись входив до складу Царського саду. Після прокладання Петровської алеї північна частина, яку орендували купці, стала окремою господарською одиницею, яку назвали Купецьким садом. Після Жовтневої революції Купецький сад було перейменовано в Пролетарський парк. В 1935 р. парк та його споруди були передані Палацу піонерів та жовтянят, з тих пір його стали називати Піонерським, а у 1993 р. дали сучасну назву. У 1982 р. в парку було споруджено монумент Возз'єднання України з Росією [7].

Деревна рослинність представлена видами, характерними для Лісостепу: кленами, в'язами, липами, ясенем. У післявоєнні роки почали насаджувати хвойні, берези. Зараз тут налічується 83 види дерев та кущів. Серед рідкісних — *Pseudotsuga menziesii*, *Styphnolobium japonicum*, *Chaenomeles speciosa*, *Tamarix tetrandra* та ін. У 2003 р. здійснено реконструкцію парку, посаджено багато дерев

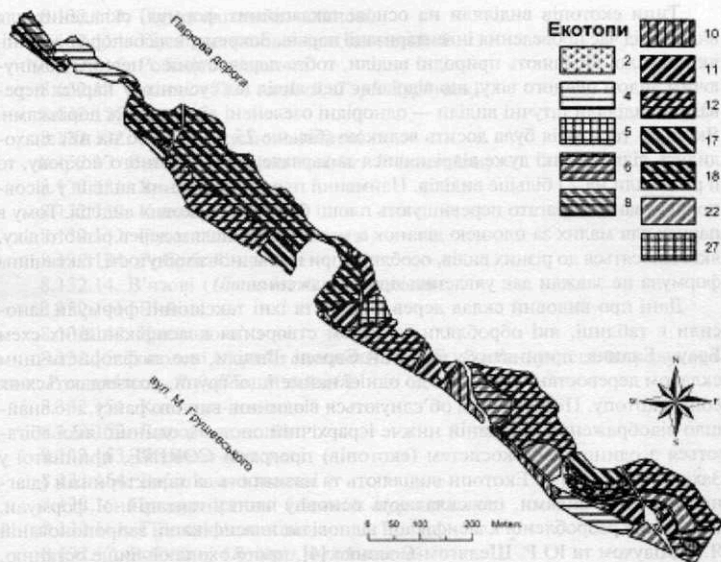

Рис. 5. Екотопічна структура парку «Аскольдова могила»

Fig. 5. Ecotope structure of «Askol'dova mohyla» park

та кущів екзотичних видів: *Thuja occidentalis*, *Buxus sempervirens*, *Juniperus virginiana* «Sky rocket», *J. sabina*, *J. media*, *Picea abies* та *Picea pungens* «Glauca».

Аскольдова могила (рис. 5). Площа 20 га. Статус — парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення. Місцезнаходження: Печерський район, Паркова дорога [8].

Місце парку відноситься до давніх урочищ. Під назвою «Угорське» воно згадується в «Повести временних лет». За переказами тут похований князь Аскольд. В парк веде широка алея, в центрі якої знаходиться кам'яна ротондоподібна церква, побудована у 1810 р. за проектом архітектора А.І. Меленського. На території Аскольдової могили поховані студенти — учасники бою під Крутами у 1918 р. [7].

За церквою починається схил з рядом терас, де ростуть тополі, туї, клени гостролисті, гірकोкаштани. На схилі на сьогодні піднявся густий самосів *Acer platanoides* та *Sunbucus nigra*. Загалом налічується 86 видів та форм дерев і кущів.

Методика досліджень

Методику досліджень ми розробили для проведення інвентаризації парків. Окрім таких показників як зімкненість, вікова структура, походження, санітарний стан, були виділені типи екотопів.

Типи екопотів виділяли на основі таксаційних формул, складених для виділів під час проведення інвентаризації парків. Зокрема, в лісовпорядкуванні, як правило, виділяють природні виділи, тобто деревостани з певним домінуючим видом певного віку, що відрізняє цей виділ від сусідніх. У парках переважно виділяли штучні виділи — однорідні озеленені ділянки між доріжками. Якщо ця територія була досить великою (більше 25 x 25 м) або на ній знаходились ділянки, які дуже відрізнялися за характером рослинного покриву, то її розділяли на 2 і більше виділів. Найменші площі природних виділів у лісовпорядкуванні набагато перевищують площі багатьох паркових виділів. Тому в парках для малих за площею ділянок з незначним числом дерев різного віку, які відносяться до різних видів, особливо при незначній зімкнутості, таксаційна формула не завжди дає уявлення про насадження.

Дані про видовий склад дерев виділів та їхні таксаційні формули занесли в таблиці, які обробляли за типом створення класифікаційних схем Браун-Бланке, прийнятих у Західній Європі. Виділи, що за флористичним складом деревостану належать до однієї найменшої групи, розглядаються як соція екоотопу. Подібні соції об'єднуються в одиниці вищого рангу, що знайшло відображення у поданій нижче ієрархічній системі, одиниці якої збігаються з одиницями екосистем (екотопів) програми CORINE, прийнятої у Західній Європі [4]. Екотопи виділяють та називають за характерними (діагностичними) видами, що складають основну частку таксаційної формули. Нумерація розробленої класифікації відповідає класифікації, запропонованій Я.П. Дідухом та Ю.Р. Шелягом-Сосонко [4], проте охоплює лише останню, восьму частину класифікаційної структури. Вона об'єднує всі екотопи антропогенного походження нижчих рівнів аж до сьомого. Згідно з розглянутим підходом, класифікація екосистем (екотопів) досліджених нами парків має такий вигляд:

8. Екотопи антропогенного походження

8.1. Агроекосистеми та насадження багаторічних та однорічних трав'яних видів рослин

8.11. Агроекосистеми сеgetального типу, що обробляються щорічно

8.12. Агроекосистеми рудерального типу

8.121. Агроекосистеми, сформовані після припинення антропогенного впливу

8.122. Агроекосистеми, сформовані під безпосереднім впливом рекреації

8.122.1. Газони

8.122.2. Клумби

8.13. Багаторічні насадження дерев та кущів

8.131. Сади. Насадження

8.132. Парки, сквери, ботанічні сади

8.132.1. Насадження листяних видів дерев

8.132.11. Кленові (*Acer platanoides*, *A. negundo*, *A. saccharinum*, *A. campestre*, *A. pseudoplatanus*)

8.132.111. Кленові

8.132.112. Липово-кленові

- 8.132.113. Гіркокаштаново-кленові
 8.132.114. Гіркокаштаново-липово-кленові
 8.132.115. Робінієво-кленові
 8.132.12. Липові (*Tilia cordata*, *T. plathyphyllos*)
 8.132.121. Липові
 8.132.122. Гіркокаштаново-липові
 8.132.13. Ясеневі (*Fraxinus exelsior*, *F. lanceolata*)
 8.132.131. Ясеневі
 8.132.132. Кленово-ясеневі
 8.132.133. Гіркокаштаново-ясеневі
 8.132.134. Робінієво-ясеневі
 8.132.14. В'язові (*Ulmus laevis*, *U. glabra*)
 8.132.141. В'язові
 8.132.142. Кленово-в'язові
 8.132.15. Тополеві (*Populus canescens*, *P. nigra*, *P. alba* з участю інтродукованих *P. canadensis*, *P. italica*, *P. simonii*)
 8.132.151. Кленово-тополеві
 8.132.152. Липово-тополеві
 8.132.153. Ясенєво-тополеві
 8.132.154. Робінієво-тополеві
 8.132.16. Гіркокаштанові (*Aesculus hippocastanum*)
 8.132.161. Гірококаштанові
 8.132.17. Робінієві (*Robinia pseudoacacia*)
 8.132.171. Гіркокаштаново-робінієві
 8.132.18. Березові
 8.132.181. Березові
 8.132.19. Листяні насадження без домінування певного виду
 8.132.2. Насадження хвойних видів
 8.132.21. Ялинові (*Picea abies*, *P. pungens* «*Glauca*»)
 8.132.3. Мішані насадження без домінування певного виду
 8.132.4. Живоплоти кущів

Результати досліджень та їх обговорення

У табл. 1, яка є похідною загальної таблиці, згрупованої за принципом Браун-Бланке, подано індекси трапляння найпоширеніших видів дерев та кущів у виділених екотопах досліджуваних парків. Індекс трапляння відповідає процентному співвідношенню кількості виділів, у яких даний вид входить до таксаційної формули, до загальної кількості виділів, що складають певний тип екотопу.

Так, основним домінуючим видом досліджуваних парків є *Acer platanoides*, який, поряд з іншими природними видами — *Tilia cordata* та *Fraxinus exelsior*, формує основу сучасних парків центральної частини м. Києва, що утворилися на місці колишніх дібров. Природним видом-супутником в досліджуваних екотопах є *Ulmus laevis*, який трапляється дуже часто, але рідко формує самостійні екотопи, частково через голландську хворобу.

Таблиця 1. Індекс трапляння видів у виділених екотонах парків

Вид	Тип екотона																					
	К	Л-К	Г-К	Г-Л-К	Р-К	Л	Г-Л	Я	К-Я	Г-Я	Я	К-В	К-Т	Л-Т	Я-Т	Г	Р	Г-Р	Лис	Ял		
<i>Tilia cordata</i>	II	V	IV	V	II	V	V	III	III	IV	I	IV	I	IV	V	III	III	I	IV	IV	III	I
<i>Acer platanoides</i>	V	V	V	V	V	III	III	IV	IV	IV	I	IV	I	IV	V	III	III	I	IV	IV	III	I
<i>Acerulus hippocastanum</i>	II	II	V	V	II	II	III	V	III	V	III	II	I	III	I	IV	V	II	V	II	IV	I
<i>Robinia pseudoacacia</i>	II	II	IV	IV	V	II	II	III	III	I	V	IV	II	V	II	III	I	V	V	V	II	I
<i>Fraxinus excelsior</i>	IV	III	IV	II	IV	II	II	V	V	V	V	IV	III	V	III	V	II	II	IV	IV	I	I
<i>Populus castaneus</i>	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	I	II	I	V	V	I	I	I	I	I	I	I
<i>Ulmus laevis</i>	II	III	IV	II	IV	I	II	II	V	III	III	V	IV	III	IV	II	II	II	II	II	I	I
<i>Acer saccharinum</i>	II	III	I	III	I	III	I	II	II	II	II	IV	I	II	I	II	II	II	II	II	I	I
<i>Acer pseudoplatanus</i>	II	I	I	I	III	I	IV	II	II	II	IV	III	I	II	I	II	II	II	II	II	I	I
<i>Acer negundo</i>	II	II	I	II	I	II	III	I	I	II	III	III	II	IV	I	II	II	II	II	II	I	I
<i>Picea pungens</i> «Glauca»	II	II	I	II	I	II	II	II	II	II	I	I	II	II	I	II	II	II	II	II	I	IV
<i>Picea abies</i>	I	II	II	I	II	I	II	II	II	II	II	II	I	II	III	IV	I	I	I	I	I	II
<i>Acer platanoides</i> «Schweitzer»	I	II	I	II	II	I	I	III	II	II	II	I	II	I	I	I	I	I	I	I	I	I
<i>Acer campestre</i>	II	I	I	III	I	II	I	II	II	II	I	II	I	II	II	III	I	III	I	II	I	I
<i>Betula pendula</i>	II	II	III	III	I	II	II	II	II	II	I	I	II	II	II	II	II	II	II	II	V	I
<i>Prunus coccinea</i>	I	I	I	I	II	I	I	II	II	I	I	II	I	II	II	II	II	II	II	II	I	I
<i>Malus domestica</i>	I	I	II	I	I	I	I	II	II	I	I	I	I	II	II	II	II	II	II	II	I	I
<i>Strawia vulgaris</i>	II	II	I	II	I	II	III	III	III	III	I	I	I	II	II	II	II	II	II	II	II	I
<i>Sambucus nigra</i>	III	II	II	III	I	II	II	II	III	IV	III	V	I	III	I	III	I	II	II	II	I	II
<i>Philadelphus coronarius</i>	I	III	IV	III	II	II	II	III	IV	IV	II	I	II	III	III	I	II	I	II	I	II	I
<i>Lonicera tatarica</i>	I	I	I	I	I	I	I	I	II	II	II	I	II	I	II	I	II	I	IV	I	I	I
<i>Sorbus aucuparia</i>	II	II	I	I	I	I	I	II	II	II	I	I	I	II	I	II	I	I	IV	I	I	I
<i>Spiraea vrbornetzi</i>	II	II	II	III	II	II	II	II	II	II	II	I	I	II	II	II	II	II	II	II	II	I
<i>Forstia laurata</i>	II	II	II	II	I	I	I	III	II	I	I	I	III	II	I	III	I	I	II	II	I	I

Примітка. Типи екотона (у т.ч. в табл. 2): К – клеоний, Л-К – липово-клеоний, Г-К – гіркокаштаново-клеоний, Л-Г-К – гіркокаштаново-ліпково-клеоний, Л – липовий, Г-Л – гіркокаштаново-ліпвовий, Я – асеневий, К-Я – клеониво-асеневий, Г-Я – гіркокаштаново-асеневий, Р-К – робініново-асеневий, В-Я – в'язовий, К-В – клеониво-в'язовий, К-Т – клеониво-тополевий, Л-Т – липово-тополевий, Я-Т – асенєво-тополевий, Г – гіркокаштановий, Р – робініновий, Г-Р – гіркокаштаново-робініновий, Бер – березовий, Лис – листяний насадження без домінування певного виду, Ял – ялинковий.

Таблиця 2. Екологічна структура парків «Володимирська гірка», «Хрещатий», «Міський парк», «Маріївський парк», «Аскольдова могила».

Тип екологію	Парк												Аскольдова могила			Сумо					
	Володимирська гірка			Хрещатий			Міський сад			Маріївський парк											
	а	б	в	а	б	в	а	б	в	а	б	в	а	б	в						
Гісок	1	1500,4	1,9													1	1500,4	0,3			
Клубова	3	780,7	1,0	3	1105,4	1,3										2	2192,2	0,2			
Живильні				3	1314,1	1,5										3	1314,1	0,3			
Л-К	7	2920,9	3,7	15	2283,4	26,6	1	1042,3	1,4	1	3389,8	3,3	1	4824,4	3,3	21	38011,4	7,1			
Г-Л	2	1828,6	2,3	4	4352,3	4,9	12	35928,0	48,0	2	2029,7	2,6				20	44719,6	9,1			
Г-Л-К	6	5098	6,5	3	1762,5	2,0	1	956,8	1,3	6	9387,9	9,1	1	4462,6	3,0	16	21667,8	4,6			
Р-К	2	1388,6	1,8	1	892,6	1,0	7	7495,7	10,0							1	2750,0	1,9			
Л	4	18361	23,5	7	19434,0	21,8	2	8081,6	10,8	5	32977,9	32,4	1	7201,8	1,5	19	71058,3	14,4			
Л-Л	3	2381,8	3,0	1	347,7	0,4	6	3867,4	5,1	1	1016,7	1,0				11	7813,6	1,3			
Л	1	1313,9	1,7				3	4389,3	5,9	1	493,4	0,5	3	6390,8	4,3	8	12807,4	2,6			
Л	1	1632,2	2,1	1	651,4	0,7				1	6409,1	6,4	1	2905,5	2,0	4	1798,2	2,8			
К-Л	6	26713,9	34,2	3	9165,10	10,3				6	12991,0	12,6	4	28893,1	19,6	19	77763,1	15,8			
Г-Р	2	1054	1,3										5	8234,5	5,6	7	9285,5	1,9			
Р-Р	1	1566,7	2,0							1	4363,7	3,8	1	1318,6	1,5	1	1596,6	1,1	3	2672,1	0,5
Взад	2	1371,8	1,8	1	1300,30	1,5															
К-В	1	317	0,4	2	1981,4	2,2															
Л-Т				3	15506,3	17,4	3	2023,8	2,7	5	28187,5	27,4	5	43452,0	29,4	16	891199,4	18,1			
Л-Т				1	750,4	0,8	3	6721,4	9,0				2	8306,6	5,7	6	15868,4	3,2			
Л-Т										1	955	0,9	4	14524,8	9,8	5	15479,8	3,1			
Л-Т										2	1680,9	1,6	1	3637,5	2,5	17	12221,0	2,4			
Л	5	2085,8	2,7	9	3518,9	3,9				3	10913,0	10,6				4	5841,7	1,2			
Г-Р	2	3148,3	4,0	2	2693,40	3,0										4	12425,3	2,5			
Безр	3	2434,5	3,1													3	2634,5	0,5			
Лес	2	893,1	1,1													1	14720,9	10,0			
Рп	1	576,9	0,7										1	454,8	0,3	2	1031,7	0,2			
Разом	51	78259,1	100	59	89220	100	79	74871	100	35	102352,4	100	34	147466	100	218	402718,3	100			

Примітка: а — кількість видів; б — площа видів, м²; в — процент від загальної площі досліджених парків, %.

Серед інтродукованих видів дерев в асоціації з кленом гостролистим та липою сердцелистою найчастіше трапляється *Aesculus hippocastanum*. Останнім часом значно поширилася *Robinia pseudoacacia*, яка невибаглива до умов місцезростання і може формувати самостійні угруповання, є складовою багатьох екотопів, а також здатна швидко займати звільнені ділянки, що також характерно для іншого занесеного виду — *Acer negundo*.

У зв'язку з цим постає проблема відновлення природних дібров в даних парках, а також необхідність контролю самосіву інтродукованих видів *Robinia pseudoacacia* та *Acer negundo*.

Серед кущів на доглянутих ділянках парків переважають *Siringa vulgaris*, *Spiraea vanhouttei*, *Forsythya suspensa*, *Philadelphus coronarius*. На занедбаних ділянках парків, в основному це стосується схилів Дніпра, характерне поширення *Sunbucus nigra*.

Структуру екотопів парків центральної частини Києва відображає табл. 2. Частка площі, зайнятої певною соцією екотопів в парку, визначалася як відношення площ екотопів даної соції до загальної площі виділів парку (наприклад, для Володимирської гірки площа виділів становить 7,8 га, тобто 74 % загальної площі парку).

За даними табл. 2 можна зробити висновок, що найбільшою є площа екотопів, що мають у складі *Acer platanoides*, *A. negundo*, *A. saccharinum*: це кленово-липові (11, 5% від загальної площі парків), ясенєво-кленові (15,3 %), кленово-робінієві (16,0 %), тополево-кленові (13,9 %), кленові (7,5 %).

Найбільшою різноманітністю екотопів — 20 від загальної кількості 25 — представлена Володимирська гірка. Структура екотопів є досить рівномірною порівняно з іншими парками, але все ж таки домінують кленово-робінієві (23,5 %) та ясенєво-кленові (34,2 %) екотопи, зовсім відсутні екотопи з домінуванням *Populus canescens*.

Хрещатий парк має достатню екотопічну різноманітність, його складають 18 соцій екотопів із виділених 25. Традиційно домінують ясенєво-кленові (15,3 %), кленово-робінієві (21,8 %), тополево-кленові (17,4 %), кленові (25,6 %).

Маріїнський парк за складом екотопів налічує 13 соцій. Найбільшу площу займають ясенєво-кленові (12,6 %), тополево-кленові (27,4 %) та кленово-робінієві (22, 4%).

Миський сад включає 10 соцій екотопів і має найменшу різноманітність останніх. Найбільшою є площа кленово-липової соції (48,0 %). У цілому переважають екотопи з характерною для даних парків участю *Acer platanoides*, але в соціаціях з *Tilia cordata* та *Aesculus hippocastanum*, а також *Robinia pseudoacacia*.

Парк «Аскольдова могила» складається з 16 соцій екотопів. Найбільшу площу займають ясенєво-кленові (19,6 %) і тополево-кленові та тополево-липові (22,1 % і 13,0 %) екотопи, переважно на недоглянутих схилах Дніпра.

Загалом у парках центральної частини Києва корінні природні насадження не збереглися, штучно створених дібров немає. Домінують похідні або штучно створені насадження супутніх видів.

Екотопічна структура представлена також на картах парків центральної

частини Києва (рисунки 1—5), створені за допомогою програми ArcMap 8.0 у науково-виробничому підприємстві «Екомедсервіс».

Висновки

1. До сьомого ієрархічного рівня розроблена класифікація типів екотопів парків, яка добре вписується у класифікацію екосистем України і є складовою частиною класифікації урбоекосистем.

2. Класифікація екотопів парків надає важливу інформацію про їх склад і структуру та є основою для прийняття управлінських рішень, зокрема щодо необхідності проведення реконструкції насаджень.

3. Періодичне проведення інвентаризаційних робіт такого типу є основою моніторингу парків.

1. Борщевский Н.Е., Купраш Р.П., Швидкий Ю.Н. Геоморфология и рельефообразующие отложения района г. Киева. — Киев: Наук. думка, 1989. — 196 с.
2. Гаурилюк В.С., Речмедін І.О. Природа Києва та його околиць. — К.: Вид-во Київськ. ун-ту, 1956. — 120 с.
3. Грунти Київської області / За ред. С.О. Скорини. — К., 1969. — 60 с.
4. Дідух Я.П., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Класифікація екосистем — імператив національної екомережі (ECONET) України // Укр. ботан. журн. — 2001. — 58, № 4. — С. 393—403.
5. Дубяго Г. Русские регулярные сады и парки. — Л., 1963. — С. 276—300.
6. Клименко Ю.О., Кузнецов С.І., Черняк В.М. Старовинні парки України загальнодержавного значення. Ч. 1. — Тернопіль: Мандрівець, 1996. — С. 34—35.
7. Лавтеев А.А., Барановский Е.Д. Зеленые богатства Киева и его окрестностей. — Киев: Урожай, 1966. — 189 с.
8. Природно-заповідний фонд м. Києва: Довідник / Ред. М.М. Мовчан та ін. — К., 2001. — 64 с.
9. Сады, парки и заповедники Украинской ССР / И.Д. Родичкин, О.И. Родичкина, И.Л. Гринчак и др. — Киев: Будівельник, 1985. — 167 с.
10. Сукачев В.М. Избранные труды. Т. 1. Основы лесной типологии и биогеоценологии. — Л.: Наука, 1972. — 417 с.

Рекомендує до друку
Я.П. Дідух

Надійшла 11.03.2004

Ю.О. Клименко, У.М. Алешкина

Национальный ботанический сад им. Н.Н. Гришко НАН Украины, г. Киев
Национальный университет «Киево-Могилянская Академия»

ЕКОТОПИ ПАРКОВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЧАСТИ Г. КИЄВА

Разработана методика выделения экотопов для парков Киева. Дан сравнительный анализ экотопов пяти парков центральной части города. На основе общеевропейской классификации CORINE и унифицированной украинской классификации экотопов до седьмого иерархического уровня построена классификация экотопов парков Киева.

Yu. O. Klymenko, U. M. Alioshkina

National M.M. Hryshko Botanical Garden, National Academy of Science of Ukraine, Kyiv
National University of «Kyiv-Mogyla Academy»

ECOTOPES OF CENTRAL KYIV PARKS

The methodology for selecting of ecotopes for Kyiv parks is developed. The comparative analysis of ecotopes of the five parks in the central part of Kyiv is provided. The ecotope classification developed to the seventh hierarchical level is proposed. It is based on CORINE European classification and unified Ukrainian ecotope classification.